

Hd 1856 25

OBSERVATIONVM
CRITICARVM

PARTICVLA SEXTA

QVA

MEMORIAM

b. IOANNIS GOTTFREDI LANGII

A. D. XXVI IVN. MDCCLXXXVIII

IN

GYMNASIO ILLVSTRI ELECTORALI

INDE AB HORA IX MATVTINA

PIE RECOLENDAM

HVMANISSIME INDICIT

M. CHRISTIANVS DAVID IANI

ILL. GYMN. RECTOR

ISLEBIAE TYPIS HVLLMANNIANIS

*From Anton von Sack
Halle 1856*

CHRISTOPH
M V A T T O

LEIPZIG
BIBLIOTHEK
LIONEL GOTTSCHE LOWE

LEIPZIG
LIONEL GOTTSCHE LOWE
BIBLIOTHEK
LIONEL GOTTSCHE LOWE
LIONEL GOTTSCHE LOWE

LIONEL GOTTSCHE LOWE

VIII.

Horat. Carm. I. 4. 7 sq.

--- --- dum graves Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.

Carmen Horatianum, unde hunc locum excerpimus, est ex genere eorum, quae lectores capiunt et permulcent cum descriptione expedita et facili, suavitate ac veritate imaginum et sententiarum, quae poetae sponte occurrere videantur, quibuscum internus noster sensus statim congruat; tum etiam, quibus inprimis excellere in talibus poeta debet, elocutionis et tractationis virtutibus. Sed noster quidem locus difficultates habet, quibus utraque ars critica cum fructu occupari possit, tam ea, quae in veterum scriptorum textu rite constituendo versatur, quam, quae ex elegantiae praeceptis de illorum operibus iudicat. Quare uberiores illius illustrationem eo minus displicenturam speramus summi poetae amicis, cum in commentario perpetuo non nisi breviter et strictim attingi possint ea, quae nunc copiosius declarare in animo est.

Officinam Vulcani Homerus in Olympo collocat II. 369. Sed et adsignant illi poetae veteres insulas et montes, subterraneis ignibus notabiles, ut Lemnum, item insulas Vulcanias (Aeolias, Liparenses), prope Siciliam, inprimis Hieram, Liparam et Strongylen (hodie Volcano, Lipari et Stromboli):

boli): tum Aetnam montem et alios. v. Ill. Heyn. ad Virg. Aen. viii. 416. Eae sunt *officinae Cyclopum*, ministrorum Vulcani, quae *graves* dicuntur, hoc est, laboris et molestiarum plenae, verbo a Cyclopum laboribus ad officinas, ubi illi labores fiunt, translato. Sed iam tria sunt in hoc loco, quae offendere doctos lectores soleant. Primum vituperant epitheton *ardens*, Vulcano tributum; deinde displicet iis verbum *urit*; denique cum irrisione quadam quaerunt, qua ratione haec universa montium ignivomorum imago in veris picturam inferri poterit? Igitur de singulis videamus.

Ardentem aiunt ab Horatio Vulcanum dici traducto ab ignis natura ad Deum, qui ei praesit, epitheto: quod contra omnem elegantiae sensum fit. Omnino, si ita accipi vocabulum voluit Horatius, magnum in se vitium admisit: neque enim insulsius quidquam aut absurdius cogitari possit, quam, si quis Vulcanum *ardentem* dicat, quia Deus ignis fit, et ignis ardeat. Nam licet plura occurrant apud poetas epitheta numinum, ducta ab rebus iis, quibus praesident, aut ab domicilio; tamen ita semper debent explicari posse, ut ipsis etiam congruant. Ita Hesiod. theog. 106. ἀσεσέεντα vocat Οὐρανὸν Deum, non simpliciter, sed quatenus vestem habet stellatam, quae est ipsum magnum caelum. Ita recte Dii marini *caerulei* dicuntur, inferi *nigri*, a domicilio, quod inde et ipsi colorem trahant necesse est, dum in illo, vel per illud, conspiciuntur: qua etiam ratione apud Hesiodum l. i. est Νύξ *δυοφερή*, veste atra; item Πόντος *ἀλυγός*, quoniam, qui in mari habitat, aqua marina et salifugine in se contracta madet. Sed, quomodo haec via et ratione explicemus *ardentem* Vulcanum, non ha-

habemus. Igitur ne expectemus quales a politissimi iudicii poeta Horatio tam rudem tamque enormem inscitiam, ut eum epitheton, igni proprium, sic simpliciter Vulcano, in quem ipsum nullo modo conveniret, attribuisse putemus. Potius Vulcanus *ardens* est candens aestu et relucens flammis ante caminos suos, αἶθρων, αἰθόμενος, φλέγων. Ita Virg. Aen. II. 734 dixit *ardentes clipeos*. Senec. Med. 858. *flagrant rubentes genae*. Stat. Silv. I. 5. 8. *Sicula incude rubentem*, de ipso Vulcano: et eodem sensu Silv. III. 1. 132. *nec maior ab antris Lemniacis fragor est, ubi flammeus aegidat caelat Mulciber*. Sic *ardens* est epitheton pulchrum et graphicum: licet, ancipitem aliquam in eo obscuritatem inesse, largiri iis, qui velint, facile possimus. Similis Horatio lis intenditur super Carm. III. 4. 58. ubi v. not.

Deinde lectionem vulgatam *urit* primus sollicitavit Iulius Scaliger Poet. VI. 7. ubi „non urit, inquit, caminos: deficerent enim. Melius, *urget officinas*: quippe magistri est, operas urgere.„ Suffragatus illi Bentleius Vulcanum negat dici posse *urere* officinas: „quippe, inquit, eo pacto et totam tabernam, et omne operis instrumentum, una combureret: quod de Vulcano, tabernae domino, suspicari festivum sane esset.„ Hoc est ita argutari, ut vix risum contineamus, nisi nobis iam notum sit summi ceteroquin critici nugatorium frigus, simulac ingenii poetici elegantia potius, quam doctrina et lectione, opus est. Quid iubebat Bentleium verbum *urere* accipere pro *comburere*? Cur non ita accipiebat in *caminis*, quos *uri* recte dici ait? Et quomodo comburi possint montes ignivomi? Scilicet, ut possent, in tabernas eos, virgula magi-

ca admota, Bentleius mutavit. Enimvero quamvis ei arrideat illud *urget*, non sentienti, quam durum sit *urgere officinas*, pro, laborem sive operas in officinis: tamen e codicibus aliquot Lambini et Rutgersii (v. lectt. Venus. p. 239.), item e quatuor suis edidit *visit* pro *urit*, laudans Apollon. Rhod. III. 40 sqq. et gnaviter docens, Deos saepius *visere* vel *invisere* dici locos sibi sacros aut gratos: tamquam id quisquam dubitasset. Sed quis tandem frigidum hoc et glaciale *visit* praeferat calido illi et quasi igneo verbo *urit*? quod ipse oculorum adpectus poetae suggestit atque obtulit, ut videbimus: quod denique cum auctoritate praestat plurimorum et praestantissimorum codicum, tum sensu poetico, dummodo recte intelligatur. Nam *urit* docte et cum vi est pro, accendit, inflammat, id est, aestu et flammis implet. Plane ita Stat. Silv. I. 5. 33. *neu vilis flamma caminos* (Vulcani) *ureret*. Ovid. Fast. IV. 473. *Cyclopum exusta antra*. Item eadem profus ratione dicitur *incendere aras*, Virg. Aen. III. 297. *accendere aras*, Ovid. Metam. III. 691. *accendere focum*, Ovid. Fast. I. 76. Liv. II. 12. Iam *urere* nihil aliud est, at modo doctius, quam *accendere* vel *incendere*.

Tertia restat vituperatio, eaque, ut videtur, gravissima. Quomodo tandem, aiunt, haec universa idea in veris descriptionem illata est? ad cuius naturam nullo modo pertinent montes ignivomi, eorumque eruptiones, nullius, ut constat, anni horae legibus adstrictae. Cogitant nonnulli de fulminibus, Iovi in proximam aestatem a Vulcano eudendis: alii de armis ac telis Deorum, vere ineunte fabricandis, ob crebriora per aestatem in terris bella, quorum illi participes esse
so-

soleant: alii de Amoris sagittis, quibus vere et aestate maxime is utatur, faciendis. Haec omnia nihil sunt, nisi inanes ac subtiles argutiae: nam neque ullam talis commenti significationem habet nostrorum versuum sententia, et semper obest id, quod de montibus ignivomis diximus. Peius etiam allegoriae aucupes, qui multi sunt nostra aetate, ut Cl. Schmiddius Gothanus, designari putant officinas ferrarias aquarum vi impulsas (nobis *Hammerwerke*), quae per hiemem glacie constiterint, nunc vere redeunte denuo moveantur: quod est nobilem imaginem lyricam indignissime imminuere ac polluere. Et quid? si officinae ferrariae eius quidem generis nullae in Italia fuerunt? .. Horatius, ut veniamus ad rem, carmen hoc fecit in villa L. Sextii, sita in Campania vel Lucaniae ora maritima, praediis Romanorum divitum oppleta: certe id animo informemus oportet. Inde in insulas Vulcanias prospectus patebat. Iam Horatium celebrare velle noctis vernaemoenitates, ex iis, quae praecedunt, manifestum est. Ad lunae fulgorem Venerem saltantem cum Gratiis et Nymphis videbat poeta: poeta inquam, nam ceteri nihil tale vident. Tum de litore eminus per noctem cernebat etiam ardentem Hieram aut Strongylen, quae quidem perpetuo flammam nocturnas evomunt *). Is prospectus cum noctis vernaemoenitatem haud dubie augetet, tum poetam, Veneris choros semel imaginantem, facile eo perducebat, ut *praesentem sensum* secutus, adsociaret illi phantasmati ideam Vulcani,

*) v. Hamilton's observations on mount Vesuvius, mount Etna and other volcanos (London 1774. 8.), p. 87.

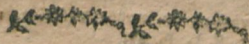
cani, mariti Veneris, in officina sua laborantis: quam concipere ita proclive erat. Quare non est nisi imago secundaria, primariae ex occasione adpicta; et haecenus non solum probanda erit hoc in nexu, sed etiam praecelara et insignis, suaviter opposita superiori: Venus ad lunam saltat, dum interim illius bonus maritus in labore desudat. Quod si poetam aliquem Siculum hoc in carmine ante oculos Horatius habuit, quod eleganter suspicatur Cl. Ramlerus, is Aetnam aestuantem ipso eo tempore, cum carmen suum scribebat, viderit oportet. Sed neque opus est hac suspitione, et semper illi erunt ea, quae diximus, adiungenda.

Memoriam b. LANGII cras ab hora IX matutina, in prima classis auditorio, duo illius egregii cives orationibus celebrabunt, suo Marte confectis:

IOANNES WILHELMVS BERNARDVS
TEGETMEIER, Hannoveranus, in nonnullis,
unde gloriam quaerunt homines, nugas inuectus
germanite.

CHRISTIANVS FRIDERICVS WARM-
HOLZ, Thuringus, *de fabularum veterum vi*
et natura quaedam latine praefatus.

Quos ut benevole audiant civitatis nostrae PROCES-
RES; et quicumque bonis litteris favent, humanissime ro-
gamus. D. Islebiae a. d. xxv Iun. MDCCLXXXVIII.

1078

41856 25

OBSERVATIONVM CRITICARVM

PARTICVLA SEXTA

QVA

MEMORIAM

b. IOANNIS GOTTOFREDI LANGII

A. D. XXVI IVN; MDCCLXXXVIII

IN

VSTRI ELECTORALI

ORA IX MATVTINA

ECOLENDAM

SSIME INDICIT

ANVS DAVID IAN

YMN. RECTOR

PIS HULLMANNIANIS

*From Konrad von Siedow
Gottfried*

